СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 186. Джерзі Сити, Н. Дж., пятниця, 12-го серпня 1938. No. 186. Jersey City, N. J., Friday, August 12, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

РУЗВЕЛТ ЗНОВУ МІШАЄТЬСЯ У ВИБОРИ

ВОРМ СПРИНҐ (Джорджія). — У своїй промові на обіді, даному хорим на дитячий параліж у Фундації Джорджія Ворм Спрингз, президент Рузвелт виразно заявився за вибір при теперішніх виборах сенатором Лоренса Кемпа, а рівночасно заявився за відсунення зо становища сенатора Волтера Джорджа, дотеперішнього демократичного сенатора.

З огляду на те, що слухачі президента були переважно діти, отже не політичні слухачі, слова президента впали як несподіванка. Часописи сумніваються, чи опінія президента заважить при виборах.

ПРИХИЛЬНИК ПОЛІТИКИ РУЗВЕЛТА ПОБИТИЙ.

БОЙС (Айдаго). — При виборах номінатів партій на становище сенатора добився номінації з Демократичної Партії Д. Ворт Кларк, що, будучи досі конгресменом, нераз виступав проти політики президента Рузвелта. Зате сенатор Джеймс Поп, котрий попирав політику Рузвелта, програв правибори.

У Вашинґтоні вважають це першою справді поважною поразкою для ґрупи Рузвелта.

БОРОТЬБА ЗА НОМІНАЦІЇ НА УРЯД ГУБЕРНАТОРА НЮ ЙОРКУ.

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — У стейті ведеться тепер завзята й цікава боротьба за номінації кандидатів великих партій на уряд губернатора цього стейту.

Багато републиканців висувають як кандидата Алфреда Смита, що колись був кілька разів губернатором з Демократичної Партії. Зате інші висувають Томаса Е. Дюія, відомого прокуратора, звісного з боротьби проти рекетирів.

АВТОМОБІЛЬНІ ФАБРИКИ ПРИГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО ОЖИВЛЕНОГО РУХУ.

ДІТРОЙТ (Мішиґен). — Великі фабрики в Дітройті й околиці почали інтензивні приготування до оживленого промислового руху. Більшість із них заповідає, що новий сезон буде майже нормальний.

Фабрики почали вже замовляти робітників.

УРЯД ХВАЛИТЬСЯ УСПІХАМИ В КОПОТОВІЙ КІТЛОВИНІ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент рільництва подає до публичного відома звіт своєї служби консервації, землі з котрого виходить, що урядові вдалося здержати нищення поверхні землі через дощі і вітри, та що ґрунт у так званій „кітловині копоту" привязаний настільки, що нових копотових бур уряд не сподівається. Кітловина тепер дає гарну траву.

СТОЛИЦЯ ВИТАЄ КОРИҐЕНА „ДОСТОЙНО".

ВАШИНҐТОН. — Відомий летун Доґлас Кориґен приїхав до столиці, але на його власне бажання населення здержалося від звичайного в інших містах кидання на його привитання порізаних кусків паперу. Зате юрби цікавих витали його дуже щиро.

ЗЕМЛЕТРУС НАВІСТИВ ЕКВАДОР.

КІТО (Еквадор). — У середу навістили ці околиці сильні потрясення землі. У Кіті, столиці краю, і в Ґваякілю, найбільшому порті краю, завалилося багато домів. Землетрус повалив села Санґолкі, Ельтінго й Алянгас, що за добу відчули 35 сильних потрясень. У них згинуло кілька осіб, а багато інших були ранені. Міністерство війни вислало на ратунок відділи війська й медикаменти. Землетрус викликав у місті Кіті переполох.

БОРОТЬБА ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПУЕРТА РІКА.

САН ХВАН (Пуерто Ріко). — Губернатор Блентон Виншип виступив у леґіслятурі Пуерта Ріка з промовою, в котрій підніс потребу заведення в Пуерто Ріку таких податкових законів, які існують у Злучених Державах.

У кубанській палаті послів у Гавані подано проєкт резолюції за те, щоб Злучені Держави надали Пуерто Ріку повну незалежність.

ПРОБУЮТЬ БЕЗПЕЧЕНСТВО АВТА В СКОРОСТІ СТО МИЛЬ.

МИЛФОРД (Мішиґен). — У приявї членів Першого Краєвого Інституту для Вправи Подорожного Безпеченства роблено на 1,200-акровім майдані автомобільного підприємства Дженерал Моторс проби, які мали переконати видців, як безпечно їздити автом зо скорістю 100 миль на годину. Інжинери, що керували пробами, зробили так, що ґума одного колеса авта трісла, як авто їхало зо скорістю 70 миль на годину, а проте випадку не було, бо їздець не загальмував авта поки не стратило скорости.

СЕКРЕТАР ТОРГОВЛІ БАЧИТЬ ПОПРАВУ БІЗНЕСУ.

ВАШИНҐТОН. — Секретар торговлі Ропер каже, що розсліди рапортів з торговельного руху показують, що край починає повертатись до кращих господарських умовин. До того поправа умовин спирається на здорових основах.

ПРОБУЮТЬ УРЯТУВАТИ ЗІР „ЗАСУДЖЕНИЙ" ДИТИНІ.

З Шікаго привезено літаком до Ню Йорку 4-місячну дитину Гелену Юдиту Колен і віддано її до Очного Інституту Ґвілера при Колюмбійсько-Презбитеріянськім Шпиталі, де спеціялісти мають ствердити, чи для рятування її витати треба її вийняти праве око так, як це зроблено з лівим. Дитина дістала на оці ґліому, раковий наріст на очній рогівці, котрий, розростаючися, з часом мусить убити людину.

НАКАЗУЮТЬ БУДУВАТИ ПАМЯТНИКИ.

Премієр Складковскі видав обіжник, яким доручає будувати памятники поляглих у боротьбі за незалежність Польщі в 1918—20 рр. Обіжник зазначує, що такі памятники повинні повстати масово, передусім по сільських волостях. Будова цих памятників не примусова, але „дуже побажана". Будовою памятників мають занятися спеціяльні комітети, у яких склад мають увійти представники суспільних та військових організацій. Фонди на будову тих памятників мають зібрати з масової жертвенности та з дотацій самоуправних установ. Розуміється, що на ці фонди мусітимуть складатися найширші кола населення.

ПРИМУСОВА ПРАЦЯ ДЛЯ ПЯНИЦЬ І БЕЗДІТНИХ.

Естонський уряд зладив законопроєкт про заложення спеціяльного табору примусової праці для людей, що не хотять мати дітей, і для налогових пяниць. До табору будуть висилати особи від 18 до 60 року життя.

ЗА ПАЦИФІЗМ.

Автора славної на ввесь світ книжки „На заході без змін", Ремарка, позбавили німці в Берліні німецького громадянства. З Ремарком позбавили громадянства і 67 жидів.

БАНДИТ УТІК З ПОЇЗДУ.

Юзеф Влодарчук, грізний бандит, засуджений на смерть за грабіжницький напад у Паніщах, підчас переїзду засуджено до вязниці в Полоцьку втік з поїзду. Тепер його зловили в лісах під Кутном і перевезли до лічниці в Полоцьку.

ЗГОРІВ НАЙБІЛЬШИЙ МЛИН НА ВОЛИНІ.

В Озернянах, дубенського повіту, згорів млин Ключника, вартости 80,000 зл. Врятували склад муки, вартости 50,000 зл. Млин в Озернянах був найбільшим на Волині.

ОБЕРЕЖНО З ПОЦІЛУНКАМИ!

У Неаполі, в Італії, 16-літня Марія ді Женаро стояла з товаришем свого судженого біля вікна. Нагло дівчина забажала поцілувати хлопця. Вона однак на його так сильно й нещасливо, що обоє втратили рівновагу й випали крізь вікно. Дівчина померла на місці, хлопець важко ранений.

РАЖЕНІ ГРОМОМ.

Минулої неділі вдарив грім у гущу людей, що купалися в Парку Джейкоба Ріса, коло Ракавей, на Лонґ Айленді. Три особи згинули на місці, а 18 осіб були тяжко ранені. Завзяние лікарське поготівля подало їм першу поміч, а потім віставило їх до шпиталів. Декотрі з них уже вийшли вилікувані.

ЗАБОРОНА ВЕСТИ „ДИТЯЧИЙ САДОК" У МИЦЕВІ.

Повітове староство в Сокалі не дало дозволу „Рідній Школі" в Мицеві вести „Дитячий Садок", бо „в цій місцевості вже зголошений „Дитячий Садок", уладжений „Колом Господинь Вейскіх", а оснування ще одного „Дидячого Садка" є безцільне".

КОЛИ ХОЧ ДОРІВНЯЄМО?

У Нїпоні, що має понад 80 міліонів населення, виходить тепер 12 тисяч ріжних часописів, з того 7 тисяч політичних щоденників і тижневиків. Деякі з тих часописів мають по 100 співробітників і постійних дописувачів. Додаймо: 2 тисячі часописів мають свої літаки, авта та радіостації.

ПОВІСИВСЬ, А НЕ ПОМАЛЮВАВ СТОДОЛИ.

У Славкові під Тшемешном в корінній Польщі жив донедавна вбогий селянин, Слїбйода. В останніх днях влада наказала малоземельному селянинові, щоб він перемалював і відновив свою стодолу. Одначе коли влада не узглядніла його просьби, щоб уневажнити наказ з причини нужди, та розібрала стодолу, нещасний селянин повісився в шопі.

ЖИЛУ СРІБЛА ВІДКРИЛИ В НОРВЕҐІЇ.

В Норвеґії в Консберґу в глибині 80 м. викрили поклади срібла. Жила срібла 1 м. широка й кількаканадіть довга.

НЕ БАЧИВ ІЩЕ ЖІНКИ.

На чернечій горі Атос один із братчиків, Михайло Колотос, скінчив цими днями 80 років. Підчас розмови з тими, що прийшли до нього з побажаннями, він признався, що ніколи в житті не бачив іще жінки. Навіть своєї мами не може собі пригадати, бо вона вмерла, коли він був немовлятем. Відомо, що до атонського манастиря не мають права вступу жінки. Колотос бачив тільки єдиний раз жінку: на фотографії.

ФРАНЦІЯ ШУКАЄ ПОРОЗУМІННЯ З ІТАЛІЄЮ.

Французький уряд робить старання, щоб відновити переговори з Італією в справі полагодження еспанського непорозуміння і заключення певного договору з Італією. Французький амбасадор у Римі відвідав італійського міністра Чіяна і в імені французького премієра Далядіє заявив йому, що Франція не помагає еспанським льоялістам.

НЕЧУВАНИЙ ВИЗИСК ХЛІБОРОБСЬКОГО РОБІТНИЦТВА.

Наші виголоднілі селяни на Закарпатті стають до праці. Від світанку до пізного вечора жнуть, косять, вяжуть, складають, а опісля допомагають молотити коло машини. Зате дістають 18—20-тий сніп (19 панові, а один собі!) Як переведете той заробіток на гроші, то вийде, що наші робітники дістають за ту важку працю по 6—8 Кч. денно. (2—3 зл.). Цей нечуваний визиск відбувається кожного року.

СИПЛЯТЬСЯ МАСОВІ КАРНІ НАКАЗИ.

Повітове староство в Городку покарало гривною по 10 зл. 20 свідомих українських хлопців з Мшани, повіт Городок, за те, що другої днини Зелених Свят носили жалібну відзнаку по вбитому полк. Евгенові Коновальцеві.

„ЧЕМУ НЕ ТАНЬЧИЦЕ"?

„Луг" у Черкасах, пов. Львів, улаштував за дозволом староства Районове Лугове Свято. Тому, що програма Свята була дуже обширна — а підчас свята перепадував дощ — аранжери мусіли програму скоротити, пропускаючи деякі точки, як танці і т. п. За те староство покарало кількох людей гривною по 50 зл., мовляв, не виконано програми, а приявні вшанували память бл. п. Е. Коновальця однохвилиною мовчанкою.

Очевидці говорять, що поліція ходила по площі, де відбувалося свято і питала: „Чему не таньчице"?

ПРИПИНЕННЯ СОВЄТСЬКО-ЯПОНСЬКИХ БОЇВ

СОВЄТИ ПОДАЛИСЯ.

МОСКВА. — Совєтський уряд оголосив урядовий комунікат, у якому говорить, що між Японією і Совєтами прийшло до перемиря, внаслідок чого припинено бої. Пограничні конфлікти відтепер буде вирішувати не військо, тільки дипльоматія. Перемиря наступило внаслідок чотиригодинної розмови між Літвіновом і японським амбасадором Шиґеміцу. Підписано його на основі таких точок: Обі армії задержують ті позиції, які займають у теперішну хвилю. Комісія, яка має розглядати пограничні суперечки, буде складатися з двох совєтських представників, з двох японських і одного чужого. Ця комісія буде працювати на основі офіційних мап, підписаних російськими і китайськими представниками. Та проти другої точки виступив японський амбасадор, бо він станув на тім становищі, що це справа Совєтів і Японії і не треба нікого іншого втручати до неї. Літвінов спочатку опиравсь, а далі подавсь і згодився на пропозицію Японії.

ІНАВҐУРАЦІЯ ЮВИЛЕЮ ХРЕЩЕННЯ РУСИ-УКРАЇНИ.

ЛЬВІВ. — Дня 24 липня ц. р. митрополит Андрій Шептицький відправив у Підлютім, де він тепер пробуває на вакаціях, Службу Божу, якою започаткував 950-літній ювилей хрещення Руси-України. Притім митрополит виголосив глибоку змістом промову, в якій підкреслив релігійне й історичне значіння цього акту.

МАСОВІ РЕВІЗІЇ И АРЕШТУВАННЯ В ПОЛЬЩІ.

ЛЬВІВ. — В ріжних місцевостях східньої Галичини поліція переводить масові ревізії й арештування, а староства забороняють нашим культурно-освітнім установам уладжувати якінебудь імпрези. Дня 24 липня ц. р. поліція арештувала Василя і Богдана Бандеру з Тростяниця. Дня 25 липня ц. р. арештувала в Долині Олексу Притуляка, студента агрономії; братів Михайла й Миколу Мацевика, робітників; Льва Кіпецького, шлюсаря; Зиновію Левицьку, кравчиню; Василя Маруняка, столяра; Оксану Винник, гімназійну абсольвентку, та Івана Шумського, кооператора. По пересуханні на поліції І. Шумський та Оксана Винник вийшли на волю. Всіх інших поліція відвезла до арештів у Стрию. В Бучачі поліція арештувала Якова Боднара і студента Шиманського.

В Яворівщині поліція арештувала Михайла Чопика, Мирона Кулинича, Остапа Линду і Степана Линду—всі службовики Союзу Кооператив; крім них арештовано також диригента хору „Просвіти", Михайла Завадку.

РОЗКОПАЛИ СТРІЛЕЦЬКУ МОГИЛУ В СКНИЛОВІ.

ЛЬВІВ. — Дня 25 липня ц. р. прибув до Скнилова відділ робітників і при асисті місцевої поліції розкопав на місцевому цвинтарі стрілецьку могилу, в якій спочивали тлінні останки 12 стрільців У. Г. Армії. Давніше могили тих стрільців були розсипані по полі. Під наказом влади їх зібрано в одну спільну могилу і похоронено на цвинтарі. Тепер польська влада знов не дає спокою тим тлінним останкам і перенесла їх, не відомо куди. На запити поліція відповідала, що має такий приказ.

МУЗУЛМАНИ ОГОЛОШУЮТЬ СВЯТУ ВІЙНУ.

БАҐДАД (Ірак). — Музулмани в Іраку проголосили „святу війну", чи, як це вони по арабськи називають, „Джігод", щоби прийти на поміч арабам у Палестині, які змагаються з жидами за посідання цеї землі. До цеї „святої війни" затягається багато музулманської молоді. Її одобрило музулманське духовенство. Завданням того, що пристав до „святої війни", є віддати ввесь свій маєток на ціль цеї війни; а коли не має майна, то віддати всі услуги; вразі потреби віддати життя.

УХВАЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО БУДЖЕТУ В СОВЄТАХ.

МОСКВА. — Комісар фінансів Арсеній Звірев подав до відома совєтському „парляментові", що уряд ухвалив 27 міліонів рублів на армію і збросння. „Парлямент" приняв цю новинку до відома рясними оплесками. Звірев у своїм звіті далі говорив, що в промислі панували саботаж, зрада і бандитизм, а наслідки того відчувається до нині. Вкінці сказав що на оборону Совєтів населення мусить складати позички. Він додав, що населення „радо складає" ці позички, бо як тільки була оголошена одна позичка, то до десятьох днів люди зложили 25 біліонів рублів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЕВРОПА В ДЗЕРКАЛІ

Артур Крок, відомий кореспондент „Ню Йорк Таймсу", подає в останньому числі цього щоденника в короткій формі висновки свого короткого побуту в Европі. Збирає він їх у короткій формі в чотири точки:

1) Лондон перестав бути фінансовою столицею світу, за яку його вважали до недавнього часу. Нині Лондон уже не є рішальним ринком для грошевих позичок і він уже не диктує світові фінансової й грошевої політики. Нині Лондон самий прислухується, що робиться в фінансових кругах Америки, і робить не так, як йому хочеться. Фінансове керівництво тепер іде з Америки.

2) Англія й Франція не сподіваються скорого полагодження судетсько-чеського спору. Найбільше, чого вони сподіваються, це якого-такого замирення. Ронсимен має знайти для цього спосіб, який підійшов би Гітлерові, а на який рівночасно можна би примусити чехів. У цей спосіб Франція й Англія хочуть відкласти війну до часу, для себе догіднішого.

3) В Европі ще далі панує страх перед скорим вибухом війни. Якщо Гітлер не рішиться на війну 15 серпня, як про це ходять загально чутки, то він установить якийсь інший „День".

4) Европейські демократичні держави вже переконані, що Америка не вишле на війну до Европи своїх військ, але вони все ще сподіваються, що, як прийде до кризи, то Америка обмежить свою політику невтральности настільки, щоб могти дати їм фінансову допомогу.

До цих висновків прийшов Крок на основі розмов з визначними політичними й господарськими провідниками в Европі. Що кореспондент великої ґазети має доступ до багатьох таких людей, це само собою розуміється, одначе є ще більше таких визначних політиків і фінансістів, до яких і він не має доступу. Ба навіть, якби мав, то й так він від них нічого не довідавсь би, бо в такій напруженій грі є багато рішень, які заховується в тайні навіть перед найбільш довіреними особами.

Передовсім щодо цього, чи 15 серпня справді наступить „дер Таг", себто чи буде виповіджена війна, цього вже ґазетяреві ніяк не знати. Навіть хочби таке рішення запало, хочби його виконання залежало від одної лиш особи, то навіть ця особа не може бути певна, чи справді рішиться на те, на що вона рішиться постановила. Між рішенням і виконуванням рішення ще зайти може багато подій, які з первісного рішення ще можуть зробити щось зовсім інше.

ДУХОВА ГІГІЄНА

Минулого року нюйорський розривковий департамент відмовив був усім бурлескам у Ню Йорку позволення на їх щоденні вистави. Відмову він пояснював тим, що бурлески в своїх виставах показують неморальні речі. Часто на сцені бурлесок виступали нагі жінки й вульґарними рухами старалися розбудити серед глядачів примітивні змислові інстинкти.

По кількох місяцях заходів зарядам бурлесок вдалося добитися знов дозволу на вистави, але під умовою, що вони цілком змінять свої програми, а навіть перестануть називати себе „бурлесками".

Над тою справою розвинулась була в ґазетах публична дискусія. І, як можна було сподіватися, всі ті суспільні круги, які дбають про духову гігієну американської суспільности, одобрили вчинок департаменту. Але ті круги, які, заховуючися за популярні слова „лібералізму", „соціялізму", „поступу", „демократії", „свободи слова" і т. п., деморалізують американську суспільність, зчинили вереск проти цього і давай „науково" доказувати, що поступок департаменту це „дошкулювання", це „крок до диктатури", яка приказуватиме свободолюбним американським громадянам, що вони мають робити, а що ні; чим мають забавлятись, а чим ні.

В людях є дві головні рушійні сили, які штовхають їх до чину та є основою їх динаміки, їх енерґії. Перша — інстинкт самозаховальний одиниці; друга, інстинкт самозаховальний раси. Перший інстинкт дбає про те, щоб заховати одиницю при житті. В склад цього інстинкту входять такі почуття, як охота жити, страх перед смертю, половий репродуктивний гін. У дальшім бігу ті почуття розгалужуються на преріжні емоції й ступнево переходять у релігійне почуття. Бо бажання зберегти себе й по смерті є основою теж і релігії.

Другий інстинкт має за завдання зберігати расу. Ріжниця між першим і другим є та, що коли перший дбає про одиницю і приказує їй заховувати особисте життя, то другий дбає про расу й приказує одиниці нераз пожертвувати себе, щоб рятувати решту. Той другий інстинкт діє в жінках, коли вони приводять на світ покоління, нераз з посвятою власного життя. А також діє в чоловіках, коли вони на полі слави складають своє життя, щоб забезпечити життя своєму народові. В дальшім бігу і той і другий інстинкт поринає, а властиво повинен поринати, у вищій, позагробовій релігії.

В нинішніх часах на кожному кроці діють мікроби, що стараються розточити дану расу. При помочі тисяч способів вони стараються осягнути свою ціль. Та передівсім стараються за всяку ціну розслабити цей інстинкт, що сторожить над расою. Вслід за тим ці нищильні чинники висмівають патріотизм, героїзм, ідеалізм; вони кажуть, що це глупо віддавати своє життя за когось іншого. „Пощо я маю вмирати? На те, щоб інші могли жити?" — говорять ніби переконливо вони. Вони стараються скупчити увагу людей на дочасних, матеріяльних речах і хочуть втолочити всім до голови таку гадку, що життя є мудре тільки тоді, коли ми в ньому вживаємо всяких благ, всяких розкошей. Вони стараються прогнати всякий містицизм, всяку релігійність з нашого життя й хочуть наповнити його грубим матеріялізмом. А далі, вони пробують перетяти всі ті таємні духові звязки, які вяжуть одного члена якоїсь раси з іншими членами тоїж раси. Вкінці вони зогиджують половий інстинкт та стараються його звернути в напрямі виключно змислових приємностей, а не в напрямі репродукції.

З тих то причин часто висмівають материнську любов до дитини, бо ця любов це один із способів, як зберігати расу. Вони стараються підкопати основи самої родини, бо родина це найменша, але й найголовніша клітина кожного народу. З тих то причин вони теж обороняють бурлески й усякі інші сороміцькі вистави, щоб ними зогидити жінку, чи, точніше, її завдання супроти її раси.

Історія вказує, що всі цивілізації почали заникати з хвилею, як до них закрадалася деморалізація, як притуплювався замозаховальний інстинкт раси, як викривлювано половий гін, як розкоші ставали самоціллю, але не засобом до вищої ціли.

І треба зазначити, що така здеморалізована суспільність пропадала навіть тоді, коли рівночасно з моральним упадком витворювала чимало мистецьких цінностей: книжок з ділянки літератури, поезії, науки. Всі ці речі не врятували даної цивілізації від загибелі, як показують випадки зо старою Грецією, Римом, чи пізніше з Візантією.

Маючи на увазі ці історичні факти, треба обережно підступати до всяких мистецьких, а навіть наукових творів. Бо часто під гарною мистецькою формою, чи глибоко науковою „правдою", може міститись отрута, яка розточує силу даної раси.

УКРАЇНСЬКИЙ СТЕП ТОМУ СТО ЛІТ

(6)

В кожному господарстві є кілька волів, яких уживають до роботи і які ніколи не відходять із дому. Тому, що степова худоба, щоправда, гарна, одначе дає мало молока, то тепер плекають багато моравської і німецької раси.

Степова худоба велика, високонога, круторога, взагалі срібно-сірої або білої барви. Разураз відходять її цілі стада до Одеси, Таганрогу й інших міст та оживляють російську торговлю. Два головні шляхи, якими гонять худобу на світові торги, йдуть через Галичину до Моравії і Відня та через Москву до Петербурга.

Стадо рогатої худоби називають у степах чередою. Череда складається із 100—800 штук усякого віку. Пастух називається чередник. Худоба ціле літо проводить на степах, зиму в продувних стайнях.

Чередники доглядають худоби пішки. Щоправда, рогата худоба спокійніша як коні, одначе щодо трави більш перебірчива; на степу має віл дуже багато всякої трави, яка йому зовсім не смакує, і ніколи не буде пастися на цьому самому місці, де перед ним пасся вже інший. Зате не пасеться довго, але відпочиває довго й пережовує. Дощ переносить тяжко, у спеку він неспокійний. У хуртовину не тратить так легко голови як кінь, іде скорше та просто з вітром чи проти вітру додому.

Спрагу переносить степовий віл лекше ніж кінь. Може не пити два і три дні та й не дуже це його непокоїть. Худоба має нераз до води дуже далеко: шість і сім верств, або й більше. Тому рідко поять її, часом лише раз на день. Колиж худоба зміркує, що прийшла пора поєння і пастух гонить до води, воли приспішують ходу, стають неспокійні, головно, коли вітер приносить від криниці запах води. Ті, що вже дуже жадні води, перестають по дорозі пастись і пускаються чвалом, а за їх прикладом гонить усе стадо. Прицьому утворюють воли більше (вісім до дванацять) довгих рядів, у яких якнайправильніше йде віл за волом і ступає совісно слідами свого попередника, начеб пастух їх так упорядкував. Ті ряди йдуть побіч себе простісенько, начеб шнурком перетягнув, і все трапляють і до найдальшої криниці. Коли дорога до криниці провадить і спадистою узбіччю, то воли пороблять на ній якнайправильніші тераси, тому, що один ряд ступає все трохи вище як другий.

Вовк такий самий ворог рогатої худоби, як і коней, одначе кажуть, що він не так захланно полює на вола, як на вівцю і коня, а на безрогу ще рідше. Запуститись у велике стадо самих волів важиться вовк ще менше ніж у стадо коней. Воли таксамо спільно виступають проти вовків як і коні, а де лише покажеться який вовчище, зараз проти нього звернеться кільдесять гострих рогів. Колиж вовк на нещастя знайдеться посеред них, то тяжко прийдеться йому втекти: зараз розірвуть його рогами. Коли віл пробє вовка рогом, то не випустить його, лише всадить ріг разом із вовком у землю і так держить його. А всеж вовки шляються за чередою волів і коли позаду ступає який кривий або хорий віл, впаде жертвою вовків.

Воли впертіші від коней, тому коштує багато труду призвичаїти вола до ярма. Бувають воли, які ніяк не даються привчити до роботи. З такими нема ніякої ради, їх мусять посилати до фабрик, у яких перетоплюють лій.

Коли такого впертого степового вола хочуть привчити до воза, запрягають його насамперед із освоєним волом до тяжкого балька. Коли це не помагає і дикий віл утікає разом з освоєним, тоді його запрягають із пятьма освоєними волами до одного плуга: два зпереду, два позаду, один з боку. Тоді помало, хоч не хоч, мусить дикий віл ступати з пятьма освоєними, коли не розірве ярма і не втече. Або такий упертий віл пробує ще одної штуки: попросту як довгий кладеться на землю і дається тягнути пятьом іншим волам. Цього селяни бояться найбільше, бо коли цю провину пустилиб йому плазом, то він набудуче все так поступав би. Шарпати за віжки і бити нічого не помоглоб, ба, найтяжчі і найгрізніші способи даремні. Найтяжче переносить віл, коли його бють по рогах, та якщо він занадто впертий, то переносить і це, вимахує головою довкола себе й далі лежить. Часом помагає такий спосіб: беруть хвіст вола між дві дощинки і шурують його сюди й туди. Цього не зносить віл і звичайно тоді зривається. Та дуже впертий видержить і це. Цьому затикають віддихові канали. З цього віл здувається, очі виступають наверх, віл старається хватати повітря і часто в тій борні здіймається на ноги. Та найвпертіший лежить і тоді, а люди бояться, щоб не вдушився, і знову позволяють йому віддихати. Тоді приносять солому й сіно та запалюють довкола вола. Волосся починає смалитися, на шкірі виступають міхурі, віл простягає шию на землі, ричить і сопе, начеб уже йому прийшов кінець. Вогонь горить, та все ще не зломив упертости вола: йому і не сниться вставати. Селяни в розпуці випрягають вола, оставляють його й орють довкола нього. Дуже впертий віл потрапить так перележати і пів дня. Колиж люди вже далеко, він хитро розглядається довкола і приходить до себе. Колиж люди наближаться до нього, скулиться, голову притулить до землі, начеб іще кріпше хотів причепитися до землі. Та чого не вдіяв вогонь і биття, це докаже голод. Він бачить, що інші воли пасуться невподалеки, піднімається і підкрадається до іншихх на траву.

(Кінець).

О. Луговий. Автор застерігає за собою всі права.

ЗА УКРАЇНУ

(ВІРА БАБЕНКО)

Повість із часів революції і повстанської війни у Великій Україні. (В двох частинах).

Частина друга

50)

Рудий замукав, як недорізаний віл. Певно тратив свідомість. Зо страшною силою борикався і люто ревів, та проти сили двох здорових парубків вдіяти нічого не міг. Звичайно так буває, що людина, яка з легким серцем спричинює муки і смерть іншим, сама, хоч і не є боягузом, то всеж жахається смерти, старається всіма силами вирватись, утекти з її обіймів. Але Рудий належав до типу останніх боягузів.

— Хлопці! — наказав Василь. — Повісьте його, чи... — похопився і вийняв клинок шаблі. — Ось шабля! Виведіть у мочари і знесіть голову. Нехай моральне людське багно потоне у багнищі... Та звяжіть йому руки, і рот завяжіть, щоб, опритомнівши, не кричав і не втік.

Півпритомного Семена звязали і поволікли. Пішов як автомат, плутаючи ногами, лише мекав. Було видно, що зо страху перед смертю він задеревів, став без чуття.

— Фу!... — зітхнув з полекшею Галієв, коли Семена вже витягли з хати. — Лише щасливий випадок урятував нас, а може і самий повстанський рух у наших районах...

— Але в червоних мабуть посуха на здібніших людей, коли вже таких придуркуватих Семенів посилають за звідунів....

— Не те, — задумано сказав Василь. — Вислали його просто тому, що він знає місцевість, знає, де чия хата стоїть, чи клуня, і як до неї дібратись. Та не такий то вже Семен нездара... Як він умів вдати, коли його зловили позавчора. Я трохи не повірив; що він справді втік від червоних...

— Це доказує, — озвався третій повстанець, що не брав майже участи в нарадах, лише сидів і прислухувався — що большевики вже звідкись знають про знищення карного відділу цими днями і вислали його докладно розвідати. З дня на день можна сподіватися, що червоні надсунуть хмарою...

— А ви вже також знаєте про наш бій? — зчудувався Василь.

— Слухом земля повниться... У нас ще вчора про це знали. Селянська почта найшвидша з усіх на світі,..

— Тож нема що тратити часу, панове, — перебив Галієв. — Скоріше на місця і бути готовим на всякі несподіванки... Від боїв з большевиками катеґорично наказую ухилятись. Для пізнання своїх ось вам гасло... Тут Галієв передав маленькі папірці кожному учасникові нарад. — Запамятайте і знищіть. Та й розходитися треба... Кожний з вас до рана мусить прибути до свого відділу... Будемо ждати на повернення нашого післанця до уряду.

Віра тимчасом відвела й положила матір, а сама вернулась до гурту. Незабавом прийшли вартові з докладом про виконання кари над Рудим. Їх післали знову на свої місця вартувати. Повстанські провідники почали збиратися в дорогу. Віра просила вибачити, що не має їх чим погостити, або бодай перекусити щобудь.

— Не турбуйтеся, панно Віро! Прийде час на гостини тоді, коли станемо господарями у своїх хатах; а степовикам розгощуватися й не лицює — півжартом говорили повстанці. — Колись вам пригадаємо самі, що винні нам вечерю... А покищо не той тепер час...

Стали прощатися з Вірою. Бажали наступної зустрічи коли не у вільній Україні, то бодай у стані явної війни з ворогом. Бажали їй успіху, щасливої дороги і добрих вислідів у її місії. Висловлювали надію, що при допомозі української армії зза кордону вся Україна за місяць, найдалі два, спалахне загальним повстанням... Підбирали й найвідповідніший день — традиційне гайдамацьке свято Маковеїв. Що в уряді і за кордоном також гризня і партійні інтриґи, як було в Україні, повстанці не знали. Не знали і вірили.

В кімнаті зісталися лише Галієв, Віра і Василь. Луганський і Томиленко також пішли проводити прибулих повстанців.

— Тож будь обережна! — поучував Галієв Віру. — Знаєш сама, на яку небезпеку йдеш... Ось тобі посвідка на полотні і доза ціянкалі на всякий випадок... — подав їй маленьку кульку. — Смерть наступить у тій хвилі, як його прийняти... Заший це між вовну в кожушину. Інструкцій не даю. Так буде безпечніше. Ти втаємничена в усі наші справи. Рокажи там усе, що бачила і знаєш... Ще до рана мусиш бути далеко від села; Бреґман може стягає вже червон військо на розшуки за своїм повіреним, тож щоб не було запізно... Нехай тебе Бог благословить і охороняє, доню... Та повертайся в Україну з українськими полками!... Про матір не турбуйся... Я заопікуюся нею, як рідною сестрою...

Василь не переривав мови, але сумно спустив голову. Сумував, що після трьохлітньої розлуки побачив Віру на такий короткий час і мусить знов розлучатись. Вона йшла у далеку, непевну дорогу, куди пішло багато післанців з України, але ще досі ні один не вернувся. Дівчина потішала його:

— Не сумуй, Василю. Може ці всі приготування на смерть будуть і зайві, лише на всякий випадок... Як би вже попалася в руки червоним, то ліпше самій собі смерть заподіяти, ніж бути мученою на допитах, та ризикувати, що не витримаю мук і зможу видати всіх, кого знаю... Це міра перестороги...

— Я не сумую... Я гордий з тебе, моя суджена... Коли ти згинеш, згину і я... Та не сам я піду в могилу!... Сотки, тисячі ворогів підуть уперед мене...

— Годі, діти мої, — зворушено промовив Галієв. — Будемо надіятися, що наші змагання увінчаються успіхом. За кордоном є уряд, є військо... Може нещастя і невдачі навчили наших партійців... Ми переможемо, бо мусимо перемогти...

— А ви не кажіть матері, куди я пішла — попросила Віра. — Вона хвора; на що ще мучитися їй думками про мене...

— Не турбуйся, доню! Цеж для неї не першина, що ти відлучуєшся з села... За місяць, півтора ждемо тебе... Тож з Богом, доню!

За годину Віра була готова до подорожи. Василь хотів провести її, та дівчина заборонила:

— Не треба, Василю. На що ще раз мучити себе сценами прощання? Будемо задержуватись, а час іде. За годину-дві і світатиме — сказала твердо.

Прощалися. Шановливо поцілував Віру в чоло старий доктор, гарячково обняв її жених і товариш з малих літ, отаман Чорний. Не прощалася зо сплячою матірю, йдучи шукати рятунку для другої матери — України; боялася її збудити.

Вийшла й зникла у темряві. А в хаті залишилися три дорогі їй істоти: хвора мати, людина, що заступила їй опікуна й батька, і любий-суджений. Мовчанка царювала в хаті. Віра вже вийшла за село, а Галієв і Чорний все ще сиділи, погружені в задуму. Наче сам до себе Галієв нарешті вимовив:

— Прощай, свята дівчино! Коли ти і згинеш, то твій дух ангелом пімсти витатиме над Україною й будитиме нарід до завзятої боротьби.

А далі — звертаючись до Василя, що втонув у жалю і тяжкій задумі:

— Витревалости, сину, витревалости! Вона пішла, а нас тут ждуть тяжкі завдання. Не забувай, що ти страшний для ворогів отаман Чорний, якому сумувати, наче дівчині, не лицює...

Добродійна пані з якогось патронату відвідала вязницю і вдалася в розмову з вязнем:

— Ах, бідний чоловіче, щож вас привело до цієї страшної вязниці?

Вязень щось промимрив під носом невиразно.

— Що вас привело тут? Може горівка?

Вязень глянув непривітно на паню і каже:

— Дивне питання! Абож тут дають горівку?!

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БОСТОН, МАСС. Місячні збори Товариства ім. Евгена Коновальця, від. 238., відбудуться в неділю, 14. серпня, зараз по відправі в Церковній Гали. Проситься всіх членів точно явитися на зборах, точно зложити свою вкладку, тим ви зробите приємність секретареві, котрий мусить за кожного члена зокрема думати. Є інші важні справи, про що почуєте на зборах. Хто ще не належить до Союзу, той повинен вписатись. Не забувайте, члени, що кожний має найти нового члена і вписати до Союзу. — П. Мороз, гол.; И. Бербилицький, кас.; Н. Давискиба, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Місячні збори Бр. св. Стефана, від. 221., відбудуться в неділю, 14. серпня, в годині 12. вполудне, в церковній салі при Оклей і Райс ул. Важні справи є до вирішення, тому обовязком є всіх членкинь і членів явитись на збори. Не забувайте за нових членів, приводіть разом з собою на збори. — Мартин Барабаш, предс.; Дмитро Кузьма, кас.; Тарас Шпікула, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Місячні збори Сестрицтва Рожд. Пресв. Богородиці, від. 36., відбудуться в суботу, 13. серпня, в гали парохіяльній. Початок точно у годині 6:30. Проситься членкині явитися на означений час, бо йаємо важні справи до вирішення. Буде справа голосування за злукою відділів. Припоминається тим членам, котр довгують, щоби явилися на тих зборах і вирівняли свої вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані, щоби потім не нарікали на уряд. Будеться принимати нових членів до У. Н. Союзу, старших і дітей. Приведіть і впишіть! Тепер добра нагода. — Олена Скробач, предс.; Анастасія Грицак, кас.; Марія Ходак, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н.ДЖ. Місячні збори Тов. Дарахівщина, від. 275., відбудуться в суботу, 13. серпня, в церковній гали при вул. Ґрін і Сусекс, точно в 8. год. вечором. Проситься членів явитись на цих зборах, бо є важні справи до полагодження. — С. Рибак, рек. секр.

ВИЯСНЕННЯ ПРО УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ У ПІДГОТОВНІЙ АКЦІЇ УКРАЇНЦІВ ПЕРЕД СВІТОВОЮ ВИСТАВОЮ В НЮ ЙОРКУ

У протоколі з нарад річного засідання Українського Робітничого Союзу, проголошенім у ч. 82 „Народної Волі" з 23-го липня 1938 р., у справі участи української іміґрації в Світовій Виставі в Ню Йорку сказано, що У. Р. Союз не вислав свого представника до Українського Виставового Комітету тому, що, мовляв, представники допомогових організацій на спільних нарадах погодилися, що допомогові організації не можуть займатися справою вистави, а зате, цілю справою повинні занятися місцеві товариства в Ню Йорку й околиці; та опісля сталося зовсім інакше, бо на зборах представників ріжних товариств 27-го березня вибрано урядовців У. Н. Союзу головою й касієром Виставового Комітету, а іншим союзам запропоновано місця заступників голови.

До повищого твердження Виконний Комітет Українсько-Американського Виставового Товариства вважає своїм обовязком подати вияснення й спростування. У першу чергу зазначимо, що допомогові організації справді не займаються справами вистави, а тимсамим у ніякий спосіб не „перекреслено головного пункту з платформи, на яку згодилися представники союзів на попередних нарадах", як про це говориться у протоколі з нарад Укр. Робітничого Союзу. Зате фактом є, що справою нашої участи у Світовій Виставі займається Українсько-Американське Виставове Товариство, до якого входять ті представники організацій, що їх вибрано загальним голосуванням на зібранні в Ню Йорку 27-го березня. Те, що голова й касієр У.А. Виставового Товариства є урядовцями У. Н. Союзу, не має нічого спільного з тим, що рішили представники допомогових організацій на своїх нарадах і в ніякий спосіб не противиться рішенню допомогових організацій.

Колиб станути на становищі, яке заняли урядовці У. Робітничого Союзу, тоді вийшлоб таке, що урядовці українських допомогових організацій не моглиб та не повинні брати участи в ніякій такій роботі та в комітетах, у яких ці організації не беруть участи. Дальше вийшлоб таке, що урядовці допомогових організацій загалом не сміліб займатися народньою роботою, колиб їх організація не брала в ній участи.

Вкінці коли мова про „запропонування місця заступників голви іншим союзом", то треба для правди ствердити, такого зарезервування місця що ніхто інший не домагався на заступників голови, а лише представник У. Робітничого Союзу домагався вже після вибору Виставового Комітету, щоб У. Робітничому Союзові зарезервувати одно місце в уряді, а саме уряд заступника предсідника.

Та без огляду наце, якби там справа стояла з заступництвом У. Р. Союзу, треба ствердити холодне відношення У. Р. Союзу і його органу до участи українців у Світовій Виставі в Ню Йорку. Це слідно з цього, що досі „Народна Воля", орган У. Р. С., не помістила ні однієї відозви, висланої до редакції бюром Українсько-Американського Виставового Товариства.

Добре булоб знати становище урядовців У. Р. Союзу до цієї справи, щоб і українське громадянство Америки знало, чому українська ґазета, тобто „Народна Воля", не підтримує такої важної справи, як участь українців у Світовій Виставі в Ню Йорку, бо складання вини на „перечеркнення головного пункту з платформи" не є ніяким вияснениям.

Виконний Уряд Українсько-Американського Виставового Товариства.

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН ЛОПУШАНКИ ЛЕХНОВОЇ, ПОВІТ ТУРКА.

На днях я одержав з нашого рідного села листа, в якім просять мене, щоб ми, перебуваючі в Америці виходці з Лопушанки Лехнової, прийшли їм на поміч і зібрали жертви для тамошньої читальні „Просвіти".

Це дуже гарна ціль. Інші виходці збирають подібні жертви для своїх сіл, і ми повинні зібрати для нашого. Правда, небагато нас тут в Америці, але якби кожний з нас зібрав $5 до $10, то це булаб велика сума.

Тому я отсею дорогою звертаюся до всіх наших односельчан, що живуть у Нантікоку, Па., в Бервику, Па., в Дірфілді, Масс., і в Ґері, Інд., з проханням, щоб були такі добрі і занялися цею справою, та зібрали між собою жертви на ту ціль. Добре булоб, якби ми тут заложили комітет помочи. Ті що хотіли би бачити листа, якого я одержав з рідного села, можуть вернутись на мою адресу, а я їм того листа вишлю.

Микола Мицяк,
412 Front St., Nanticoke, Pa.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УКРАЇНСЬКІ РАДІОВІ ПРОГРАМИ.

Радіові програми, що називають себе українськими, повинні бути під громадянською контролею, тим більше, що заповідач звичайно апелює до патріотичного почуття громадян із зазивом до добровольних жертв, участи в пікніках, балях і т. п. Така публична інституція, як радіо, в руках одиниці, яка публично через радіо полагоджує свої особисті свари з іншими одиницями й організаціями під претекстом нібито якогось загального інтересу, вносить між громадян заколот і велику шкоду. Речі, яких ніколи не надрукував би порядний часопис, можуть свавільно розходитися з уст розиритованого, подразненого заповідача далеко і широко. Громадянська контроля приходів і розходів та цензура заповідача конечно потрібні.

Маємо багато своїх торговельних підприємств, які оголошуються на радіо. Одначе настирливі оголошення ворожих нам, чужих торговельних підприємств у тому самому часі вводять наше економічно незорганізоване громадянство в баламуту, яка шкідливо відбивається на нас самих. Апфельбавми, Розенбляти і т. п. добровільних жертв на радіо не складають, грошей на пікніках і балях не тратять, одначе, використовуючи грошожадність наших радіових заповідачів, і, числячи на нашу економічну незорганізованість, провадять при помочі наших радіових програм шкідливу руйнуючу конкуренцію з нашими бизнесменами. Большевики вживають української мови і коломийки для ширення комунізму, а деякі завідувачі радіових програм для вбиття клича „свій до свого". Гарний винахід — радіо, але тільки в гарних руках.

Читач „Свободи".

Рада, щоби похудіти.

Пані П. іде до лікаря і нарікає:

— Пане докторе! Я хотіла би похудіти. Я вже все пробувала, що мені радили: я робила руханку, масажі, вживала валків, щоб розтирати собі тіло, підскакувала...

— А не пробували ви кивати головою на оба боки оттак, як коли кажемо „ні"?

— Ні.

— Попробуйте.

— А скільки разів денно це робити?

— За кожним разом, як вам приносять їсти.

Розчарування.

— Боже! Я думала, що ти багатий! А тепер по шлюбі кажеш мені, що ти нічого не маєш!?

— Яж тобі все говорив, що ти мій одинокий скарб!

ЧИ БУДЕ ПРЕЗИДЕНТОМ?

Сенатор Бенет Чемп Кларк дістав стільки голосів при праврборах у стейті Мізурі, що його почали тепер підносити як майбутнього кандидата Демократичної Партії на уряд президента Злучених Держав у 1940. році.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ДВА БОКИ МЕДАЛІ.

Низка звичайних щоденних статтей-фейлетонів, що знайшлись у відомому нюйорському щоденнику „Ню Йорк Ворлд-Телеґрам" з 9. серпня, дає незвичайно цікаву ілюстрацію на звичайне в нас нарікання на наші ґазети.

У цій ґазеті знаходиться стаття правильного „колюмніста" цеї ґазети, генерала Гю Джансона, про зазив сенатора Нориса до президента Рузвелта іменувати проф. Філікса Франкфуртера членом Найвищого Суду Злучених Держав на місце померлого недавно судді Кардоза. Джансон виступає проти цеї думки з питомою собі їдкістю. За раз під статтею Джансона знаходиться стаття другого правильного „колюмніста" ґазети, Гейвуда Бруна, котрий називає проект Нориса знаменитим.

Коли в нас чути нарікання, що наші ґазети не годяться в політичних поглядах, що одна пише одно, інші пишуть інше, американські ґазети потраплять зробити таке, що в тій самій ґазеті, ба навіть на тій самій сторінці, один журналіст заявляється за одне, а інший проти того.

ЩЕ ОДИН ЖУРНАЛІСТ ПРОТИ ДРУГОГО.

У тому самому числі того самого „Ню Йорк Ворлд-Телеґраму" поміщена теж щоденна стаття іншого правильного „колюмніста", Вестбрука Пеґлера, а на тій самій сторінці поміщений пасок рисунків Джансона, що теж появляються в тій ґазеті кожного дня, і в тих рисунках рисівник висміває гумористично один вислів цього Вестбрука Пеґлера про одну різьбу.

Сказав був Пеґлер про різьбу, що вона зроблена з болота, що виплило з каналу. Рисівник підсуває думку, що канальне болото є не в осудженій Пеґлером статуї, але в Пеґлеровій статті.

Колиб так у тій самій ґазеті трапилися противні собі погляди двох журналістів у тій самій справі, то це моглоб видатися чистим припадком; колиж таке трапляється не раз, але два, то це вже певно не випадок, а зовсім свідома політика. Видно, що редакція не вважає такого писання одного свого журналіста проти другого ніяким злом, а навіть добром.

ДЕ ДВА БЮТЬСЯ, ТАМ І ТРЕТІЙ МОЖЕ ПРИСТАТИ.

Накінець, немовби двох примірів не вистарчало, ще одна журналістка, що виступає теж правильно в цій ґазеті, виступила собі з виразними словами критики на опінію, висказувану неразу у тій ґазеті.

Цею журналісткою є пані Рузвелтова, дружина президента Злучених Держав, котра там пише кожного дня в рубриці „Мій день". Згаданого дня вона заговорила про Американський Молодечий Конґрес, а порушила в своїй „колюмні" цікаве питання: чи цей конґрес є комуністичний?

Не зважаючи на те, що „Ворлд-Телеґрам" давав багато розголосу тим, що підносили проти Американського Молодечого Конґресу закид комунізму, ґазета зовсім не обмежує пані Рузвелтової, коли вона каже, що закид комунізму проти конґресу є такий пустий, що його навіть запечувати зайво.

ПРАВДА ОДНА.

Якби таке трапилось українській ґазеті, що в ній кілька людей, з редакції, чи зпоза редакції виступили з противними собі поглядами, то певно знайшлосяб немало читачів, що проти цього запротестувалиб.

Протестувалиб вони нібито в імені „лінії", чи „ширення правди", чи „одностайних переконань".

І справді, такий закид має певну основу. Ґазета повинна говорити правду. Правда в усякій справі є лиш одна. Коли в тій самій справі висказується кілька ріжних думок, то в найкращому разі з тих поглядів лиш один правдивий, а всі інші фальшиві. Отже ґазета повиннаб знайти, де правда, і ту правду подати, а все інше назвати брехнею й з ґазети викинути. Як ґазета подає противні погляди, то вона не ширить правди, а ширить баламуту. Така ґазета не добра.

Редакція „Ню Йорк Ворлд-Телеґраму" й редакції інших подібних ґазет, що поміщують у подібний спосіб ці й інші проти себе звернені статті, виходять з іншого заложення. Правда, вони кажуть, в усякій справі є лиш одна. І ґазета повинна шукати тої правди. Одначе мало є в світі справ, у яких можна з усякою певністю знайти правду. Звичайно правда так закрита, що й найкращій ґазеті знайти й сказати правду, всю правду, ніщо більше лиш правду, важко, може навіть неможливо. Тому чесна ґазета каже те, що вона вважає правдою, а як чого напевно не знає, то виразно каже, що того напевно не знає.

Якби ґазета сказала своїм читачам, що вона знає напевно правду, а тимчасом вона цеї правди не знала, то цим вона сказалаб би брехню й ширилаб би брехню. Краще признатися скромно до згогаду, як удавати з себе правдознайця, правди не знаючи.

ЧИ БАЛАМУТА?

Та каже дехто, що людині для „святого спокою" краще знати щось напевно, хочби це було неправда, ніж знати, хочби правду, але не напевно. Є справді багато таких людей, що воліють певність, хочби брехні, ніж непевність правди. Є люди, яких ніщо так не бентежить, як те, що їм не сказано згори, що вони мають уважати за правду.

Та всі люди не такі. Є й інші люди: власне люди, що воліють навіть непевність правди ніж певність брехні.

Все це залежить від того, чи людина любить своїм власним мізком шукати. Правда, чи любить лише наслiпо приймати те, що їй інші скажуть. Як людину навчено змалку свого мізку не вживати, а в усякій справі приймати від іншого за остаточну правду все, що той скаже, то така людина, побачивши в якійсь справі два погляди, чується розсієною, збаламученою, покинутою. Вона не вірить у власні сили при шуканні правди і як її до цього заставляють, вона думає, що її зраджують. Зате люди, що їх учили шукати правди своїм мізком, згори розуміють, що в усякій справі є принаймні два противні собі погляди, та що, котрий з тих поглядів правдивий, кожний мусить своїм мізком шкати. Правда, легко здаватися на іншого з тою працею шукання правди, одначе як людина занадто на других у цій справі покладається, то ті інші часто з противних поглядів вибирають не той погляд, що правдивий, але той, що їм вигідний.

Правда, людина, що своїм розумом старається шукати правди, не все її знаходить, але людина, що свого мізку вживає, свій мозок у шуканні правди вправляє. Чим більше людина в якійсь справі мізку на самостійне думання вживає, тим більше стає правдоподібним знайдення нею правди. Відноситься це передовсім до політичних справ, у котрих зо собою стираються ріжні життеві інтереси. Поступ у політичній думці можуть робити лише люди, що до цих справ самі щиро беруться і згори приймають можливість помилок.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДІТРОЙТ, МІШ. Збори Тов. Укр. Нар. Союзу, відділ 292., відбудуться в суботу, 14. серпня, в годині 5. пополудні, в гали У. Н. Дому, 4655 Martin. З огляду, що ґалю занимають інші люди, проситься прийти точно начас. Кожний член обовязаний прибути тому, що маємо вибрати представника до Комітету У. Н. С. Панове, ради Бога, старайтеся троха платити. Секретар не годен все особисто кожному пригадувати, а до того ще й ходити. Вже хоть повідоміть, яка причина, що не платите. Рівнож не забувайте про нових членів. Не хваліться тим, що наш відділ має найбільше членів. Як ми усі були одної думки, то ми мали би ще два або три рази стільки, як є. Воно зовсім не треба великого напруження. І дехто має кандидатів в своїй хаті: жінка, діти, а то вже й онуки. Я знаю досить таких. Рівнож буде пояснення щодо злуки Згоди Братств з Союзом. Хто ще не підписав картки хай безпроволочно підпише й вишле. — І. Форись, предс.; І. Андрусевич, кас.; П. Кізел, секр.

ҐВАЙТСТОН, Н. Й. Мітінґ Товариства Просвіта, від. 129., відбудеться в суботу, 13. серпня, в годині 8. ввечір, в домі тов. М. Барана, 149-20 — 9. Еве. Обовязком всіх членів явитися на цей мітінґ, бо є важні справи до полагодження. Не явившийся член заплатить кару згідно зо статутом. — А. Кавка, предс.; М. Баран, кас.; М. Дзярський, секр.

ҐРІНПОЙНТ. Н. Й. Місячні збори Тов. Дністер, від. 310., відбудуться в суботу, 13. серпня, в 8. годині ввечір, в церковній гали, 724 Лiонард ул. Уряд простить, ощби всі члени прибули на означений час, бо є важні справи до полагодження. Уряд просить, щоби довгуючі члени і членицi вирівняли свої залеглости, бо котрі не вирівняють, будуть суспендовані. Опісля щоби не нарікали на уряд товариства. На тім мітінґу поясниться вам щодо злуки Союзу з Згодою Братств. Буде звіт з маніфестації, що має відбутися на Лейбор Дей і товариські справи. Тож обовязком кожного члена прибути. У. Н. Союз продовжив кампанію ще на 3 місяці і дає нагоду приєднати членів до У. Н. Союзу. Тож приведіть своїх знайомих. Не явившийся місцевий чи позамісцевий член заплатить кару. — В. Венґринович, предс.; С. Пелехатий, кас.; М. Більський, секр.

ЛИНДЕН, Н. ДЖ. Звичайні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 306., відбудуться в суботу, 13. серпня, в годині 7:30 ввечір, в домі п. С. Берези, 1314 Roselle ул. Обовязком кожного члена явитись на цих зборах, бо запали справи, котрі члени У. Н. Союзу мусять зрозуміти і то добре. Члени не бувши приявним будуть підлягати карі. Коли приходите на збори, не забувайте про своїх знайомих і родину, приведіть їх з собою, а від. 306. У. Н. Союзу радо прийме їх в члени без жадноог вступного, а до цього ще отримаєте нагороду. Покажім, що ми вміємо й можемо зробити від. 306. міцною твердинею, щоби аж з околиць нам позавидували, бо аж сором дивитися, що від. існує 15. рік і не може показатися своєю силою і своїм поступом. Ану, візьмімся до діла і далі вперед. Довгуючих напоминається, щоби вирівнювали свої залеглости, бо будуть наражені на суспензу. — Стефан Береза, гол.; Андрій Андріців, кас.; Василь Моссора, секретар.

Щедрий шотляндець.

Шотляндець купався в морі і почав тонути. Бідак, що йшов берегом, вирятував його. Скупий шотляндець почіхався у голову і каже:

— Я повинен би вам дати якусь нагороду, але не маю дрібних, тільки цілого шилінґа. Гадаю, що пів шилінґа булоб досить!

— То скачіть іще раз до моря, щоби був цілий шилінґ!

ТУРНЕ УКРАЇНСЬКОГО АРТИСТА, ТЕНОРА МИХАЙЛА НЕМОЛОВСЬКОГО ПО ПІВДЕННІЙ АМЕРИЦІ

Ще ніколи українська та бразилійська публика не мали нагоди почути української клясичної пісні і музики у такому серіозному виконанні, в якім репрезентував її наш славний український артист, Михайло Немоловський. Це підняло в очах чужинців нашу націю і поставило її перед інших культурних народів.

Перший його концерт у Theatro Guaira був справді насолодою для тих, що люблять т. з. bel canto, і за куліси прийшли гратулювати йому директори музичних інститутів: Menssing, Seyer, Dr. Poeck, редактори бразилійських, німецьких і польських ґазет, а також голова Укр. Союзу в Бразилії, п. М. Ґадомський. Усі вони проявили надзвичайне зацікавлення і захоплення українською піснею та музикою.

Програма концерту була настільки цікаво скомбінована, що хотілося слухати без кінця.

Акомпаніювало художнє тріо: фортепіян, скрипка та віольончеля — всі справжні артисти ріжних національностей. Даєшся диву, як наш артист зумів віднайти і створити за короткий час так чудово зігране, з прекрасним тоном у загальному звучанні тріо. Піяністка, португалька Fredolina de Oliveira, має добру школу і грає як гість у Radio, Donalo Dalo; віольончеліст, італієць, є професором свого інструменту та соліст великої симфонічної італійської орхестри. Увесь свій жагучий і палкий темперамент він віддає інструментові і по його грі видно, що наша українська музика подобається йому й у ній він знаходить те саме солодке мельодійне ядро, що й у своїй рідній. Скрипак Шванзе це концертовий віртуоз з чудовою технікою, але про нього я писати багато не буду, бо ввесь тутешній музичний світ його знає з власних концертів.

Наш артист, Михайло Немоловський, з чемности перед ріжноманітною публикою мусів дати змішану програму: українських, німецьких, італійських і французьких композиторів. Не буду подавати тут цілої програми концерту, лише зупинюся над визначнішими композиціями.

Італійська „Una lurtiva lagrima" Donnizzeti з опери „Любовний напиток", при акомпаніяменті трія звучала так солодко, так ніжно, стільки чуття вклав наш співак у цю арію Неоріна, що публика слухала, наче зачарована.

„Індійська пісня" Бемберга — це дуже скомплікована і надзвичайно тяжка технічна річ, вимагає гнучкости у голосі, великого дихання і надзвичайної уваги як з боку музикантів так і співака. Вона має чисто індійський характер і виконана так, що кожний фібр душі відчув глибокий жаль індійця, що стратив свою кохану і молиться на святих берегах Ґанга.

Всі українські композиції розписані самим співаком на тріо. „Айстри" М. Лисенка оповідають „як опівночі айстри в саду розцвіли... а ранком побив їх холод... і засяло сонце над трупами їх". Чиста дикція співака дає можливість розібрати кожне слово твору Олеся. Заплющивши очі, побачиш перед собою наш заплющений садочок і пишні фіялкові квіти пізньої осени...

„Плавай, лебедонько" Стеценка дихає таким ніжним ліризмом, такою тугою бідної закоханої дівчини, що сміло цій пісні можна дати назву „Кохання".

На закінчення наш артист лишив найкращу, найсильнішу і коронну річ: „Гетьмани" М. Лисенка. І мусів по довгих оплесках повторити її. Ще коли починається інтродукція, то її чистий, строго витриманий український характер змушує слухача пригадати нашу минулість, нашу гордість і славу наших гетьманів, військо, червоне як море і... нарешті глибоку руїну... минулося... не вернеться, пани брати! Чудове виконання! Сила і міць, наче криця, нашого тенора, рухомість і темпераментність, уміння надати барву в голосі, як те місце „минулося", заставляють думати, що кожна нота, кожне слово і фраза продумані і їм є наданий певний характер і барва голосу стає то прозора і світла, то темна і глибока, наче море.

По цьому концерті Український Союз у Бразилії запросив нашого тенора, артиста Михайла Немоловського, дати ще один концерт у найбільшій салі Куритиби німецького товариства „Handwerker" у честь 15-літньої річниці Укр. Союзу в Бразилії. На цей концерт був запрошений президент стейту та багато високо поставлених осіб, як прим. ріжні амбасадори. Публики було повно і вона сердечно зустріла нашого українського артиста-співака. Цей другий концерт був іще ліпший ніж у Theatro Guaira і зробив те, що німецький консулят зацікавився українськими справами та запросив редактора українського часопису, „Український Хлібороб", до себе на авдієнцію.

П. Михайло Немоловський своїм мистецтвом, школою, умінням триматися на сцені, а також у житті, завдяки знанню кількох мов, приносить велику користь українцям, запізнаючи чужину з нашим мистецтвом. Мистецтво — це єдина наша сила, наша могутня зброя, котрою ми сміло можемо боротися проти ворогів і доказати, що стоїмо на вищому культурному щаблі, ніж наші гнобителі, і маємо право, як культурний нарід, на своє самостійне існування.

М. Немоловський, наш світової слави артист, дав три концерти на радіо, один, присвячений соборности України і поляглих героїв за волю рідного краю (Листопад) і один концерт у честь гетьмана І. Мазепи.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

— Присягаюся тобі, Петре, що ти перший чоловік, якого я кохаю!

— Вірю тобі, дорогенька, — каже зворушений Петро.

— Який ти добрий! Ти перший віриш мені в це!

ВИПАДКИ ТА ДИВОГЛЯДИ

Скільки то назв, скільки фактів є таких, що ніхто не сумнівається у їх правдивість; скільки подій приймають наосліп як правдиві — а всеж вони повстали завдяки помилці або завдяки припадкові. Хто нпр. знає, що „верби" із Старого Завіту, на яких (як сказано у 137. псаломі) жиди у вавилонській неволі позавішували свої арфи, в дійсности були... тополями? Чи хто подумав коли, що Чорне море має воду яснішу ніж якенебудь інше море у світі; або що на Ґвадалюпі (французька кольонія на Антилях) нижче положена частина суші зветься „ґран тер", а вища „бас тер"? Лейденську*) фляшку не винайшли в голяндському місті Лейдені, лише в Німеччині, у місті Камін. Стеаринові свічки фабрикують не із стеарини, лише з... парафіни. Колиб когось спитати, як виглядають поклади вугля на Шпіцберґені (архипеляг на північ від Норвеґії), мало хто відповів би, що... вони білі як сніг. Бо вуглеві шиби покриті там дрібосенькими кришталиками леду.

Мало хто знає, нпр., що з наукового погляду вага якогось предмету не є постійною вартістю. А саме той предмет, зважений на рівнику або в околицях рівника, буде важити менше, ніж у нашій географічній ширині. Цікаве теж, що нпр. фунт мосяжу, важений у повітрі, здається лекший від фунта плятини. Маґнет, важений на звичайній вазі (отже немаґнетичній) виказує ріжний тягар, залежно від того, в якім напрямі звернені його бігуни.

Сьогодні не можемо уявити собі християнської святині без дзвонів, а в перших християн дзвони викликали відразу (обридження). Вибір папи, або т. зв. конкляве, відбувається, як уже сама назва говорить, при замкнених дверях, одначе від 1146 до 1268. р. відбувався при відчинених дверях. У 1595. році появився був у Дрездені розпорядок, який забороняв простолюддю вживати хусточок до носа. За володіння короля Филипа III. одиноким „товаром", який вивозили з Еспанії, були розпорядки короля, який на основі папського дозволу дозволяв своїм підданим у кольоніях їсти яйця й молоко у піст за заплатою одної пези. Чи не дивніший іще розпорядок міста Нірнберґ, який постановляв, що податків не вільно стягати під примусом та щонайбільше тих, що отягаються, по смерти треба ховати в негідних трунах, призначених для голоти?

Першу мумію, яку привезли до Англії, митний уряд обкладав податками, бо признав її... фабрикатом. Науку природи зараховували були у пляні навчання, що його уложив цісар Йосиф II (у другій половині 18-го століття) до... розривок. Король Фридрих Великий заборонив був привозити до Прусії чеколяду та приказав хемікові Маркґрафові приладити суроґат чеколяди з липового цвіту. Катерина І. оснувала „вищу" школу для 400 дітей, та ця школа мала так мало успіху, що учеників приводили до неї закованих у ланцюги. Фридрих Великий, типовий абсолютистичний володар, дозволив своєму ґенералові Форатові оженитися з двома жінками.

У німецькій громаді Емден кожний мешканець аж до останніх часів обовязаний був (бодай теоретично) доставити владі щорічно означену скількість горобців. Можливо, що той звичай походить із часів, коли у краю була язва тих птахів, подібно, як у місті Леріда (в Еспанії) були розмножилися так страшно щурі, що нападали на вояків, які спали в касарнях. У князівстві Лявенбурґ (Німеччина) тортури існували правно аж до 1870. р. (хоч у дійсності нікого не тортуровано вже). У Вірцбурґу на одному домі при Церковній вулиці до нині тяжить обовязок (бо досі не скасували того обовязку) доставляти дров для спалення чарівниці на стосі... У Росії трапляється, що багатий мужик називає „князем" бідного татарина-волоцюгу. Це сліди володіння татарів тому багато століть над москалями.

*) Лейденська фляшка, у формі вальця, у середині та зверха обложена станіолем, крізь покришку якої переходить мосяжний дріт, наґорі закінчений кулькою, та є у звязку з внутрішнім станіолем. Служить до збирання більшої скількости електрики. Більше таких фляшок, получених разом, дають електричну батерію.

СВІДОК НА СТАЛЕВІМ ПЕРЕСЛУХАННІ. На переслуханні в справі заворушень на тлі сталевого страйку в червні 1937. року в Юнґставні, Огайо, що його веде сенатський комітет громадянських свобід, свідки сказали розбіжні зізнання. Свідки з боку Комітету Промислової Організації говорили одно, а свідки юнґставнської поліції друге. На світлині В. Ерл Бовлер, капітан поліції сталевого підприємства Републик.

Дослівно.

— Якже тобі ведеться на новім становищі?

— Знаменито. Маю під собою пять людей.

— А, то ґратулюю!

— Так, працюю на першому поверсі.

Влучно.

Один фризієр, великий балакун, питає гостя, як його підголити.

— Мовчки — відповів гість.

Запит.

— Мамо! — каже малий Івась. — Я перед хвилиною бачив, як пан Айталь цілував нашу покоївку!

— Це тебе нічого не обходить! Вони в неділю заручаться!

— Добре, мамцю, а колиж заручиться татко з нашою покоївкою?

ТАРЗАН ПІД ВОГНЕМ.

(66)

Коли камінь почав котитися на дикунів, вони зрозуміли небезпеку і хотіли її виминути. Та не всім удалося це зробити. Бо в страху за свою шкіру один утікав поперед другого, потручуючи інших. Під деякими з них похвозувалися ноги, вони падали, хапалися за каміння і старалися знов чимскорше втекти з дороги величезному каменеві.

Та одного з них камінь таки схопив. Вдаривши з цілої сили в груди дикуна, камінь убив його на місці. Його тіло почало теж підскакувати і безформенно скочуватися вниз. Інші здивовано дивилися на це. Цю сцену бачив також Дик і здолу закричав: „Знаменито, Док. Тільки далі так, а ти їх усіх перетеребиш!" Заохочений ось так, Док брався далі до роботи.

Він тепер піднимав менші камені і почав шпуряти в дикунів. Цієї амуниції Док мав подостатком, тому не потребував щадити її. Хмари каміння посипалися на дикунів. Один з них дістав каменем у бік і, схопившися за місце, в котре дістав, почав голосно зойкати. Решта дикунів, побачивши, що не жарт, почала в перестраху відступати.

Це побачив знизу Голм. Піднявши вгору кулаки, він зверещав: „Де втікаєте, дурні? Вперед! Зловіть цього хлопця, бо коли цього не зробите, то будете перші, що підете на жертву вогненному божкові!" На згадку про вогненного божка дикуни на хвилю зупинилися і почали думати, що далі робити. А згори далі сипалось каміння і їх ранило.